

Az atipikus szerződések és a magyar Polgári Törvénykönyv rekodifikációja

I. AZ „ATIPIKUS SZERZŐDÉSEK” KATEGÓRIA ÉRTELME, HASZNÁLATA

Maga az „atipikus” kifejezés használata nem új keletű a szerződések szabályozása terén: a XX. század 20-40-es éveiben a szakirodalom már használta ezt, vagy a „nem tipizált” kategóriát (lásd: Villányi László). Azokat a kötelmeket, amelyek a római jogi szerződési felosztásnak megfelelően intézményesült formáktól eltérő jogalapokra voltak visszavezethetőek nevezetlen/innominát/nem tipizált/atipikus szerződésnek minősítették. Ide sorolták többek között a licencia szerződéseket, a szindikátusi megállapodásokat, a zsibárusi szerződést, a tarifaszerződéseket, a különböző kompenzációs szerződéseket^[1]; az elméleti megközelítést a kúriai gyakorlat is alátámasztotta, például a licencia szerződés kapcsán.^[2]

Az atipikus szerződések kifejezés nem egyedi, nemcsak Magyarországon használatos:

- a német szerződési jog is ismeri az atipikus kontraktusokat (atypische Verträge)^[3], azon belül a szűk értelemben vett atipikus (például a timesharing-szerződés)^[4] és forgalomtipikus megállapodásokat (például faktoring-, franchise-, lízingszerződés)^[5] megkülönböztetve;
- az osztrák magánjogban az atipikus szerződések (lásd: Factoring, Franchising, Lizenzvertrag etc.) contracta sui generis-ként aposztrofáltak;^[6]
- a spanyol szerződési jog is atipikusnak ismeri el a koncessziós, a franchise-, a faktoring, a lízing-, a know-how (etc.) szerződést (los contratos atipicos);^[7]

[1] Villányi László: *A magyar magánjog rövid tankönyve*, Grill, Budapest, 1941.; Fürst László: *A magánjog szerkezete*, Grill, Budapest, 1934.; *A magyar magánjog, IV. kötet, Kötelmi jog* (szerk.: Szladits K.) Grill, Budapest, 1942.; Papp Tekla: Az atipikus szerződések és a magyar Magánjogi Törvényjavaslat, In: *Atipikus jelenségek szerződési jogunkban / Atypical phenomena in our Contract Law*. Lectum Kiadó, Szeged, 2009. 9–24.

[2] P. II. 6255/1939. 946. döntés (Új Döntvénytár 1941.).

[3] Reich, D. O. - Schmitz, P.: *Einführung in das Bürgerliche Recht*, Verlag Gabler, Wiesbaden, 2000. 176–178.

[4] BGB 481–487 §§; Reich - Schmitz: *i. m.* 178.; Stoffels, M.: *Gesetzlich nicht geregelte Schuldverträge*, Verlag Mehr, Tübingen, 2001. 15.

[5] Stoffels: *i. m.* 14–15.; Oetker, H. - Maultzsch, F.: *Vertragliche Schuldverhältnisse*, Verlag Springer, Berlin-Heidelberg, 2007. 11–12.

[6] http://www.uibk.ac.at/zivilrecht/bach/kap5_0.xml?section=3;section-view=true

[7] <http://vlex.com/source/contratos-atipicos-aspectos-juridicos-667>;

<http://www.estuderecho.com/documentos/mercantil2/00000099770975656.html>

- a francia jog a Code Civil által nem szabályozott szerződéseket *contrat atypique/inommé*-nak tekinti^[8] (az előbbi kategóriát inkább a munkaszerződések kapcsán használva).

II. A SZERZŐDÉSEK TÍPIZÁLÁSA

A piacgazdaság kialakulása és jelenségei – melyek a XIX. századi nagy termésetjogi kódexek deklarálta szerződési szabadságra visszavezethető jogi „képződményeket” eredményezték – a *Polgári Törvénykönyv szabályozási kereiteit szétfeszítik:*

- az üzletszerű gazdálkodás (a rendszeres termelő, szolgáltató, kereskedelmi tevékenység folytatása nyereségszerzés érdekében), a tömegmértetű vagyoni és árukapcsolatok, a nagymértetű beruházások, a nemzeti határokat átlépő jogügyleti viszonyok újabb és újabb szerződések meghonosodását és alkalmazását tették lehetővé, valamint
- a hagyományosan intézményesült szerződési alaptípusokat meghaladó, új szerződési technikák jelentek meg: egységesítésre, standardizálásra irányuló (lásd: lízing-, faktoring szerződés), illetve túl részletező, önszabályozó jellegű megállapodások (lásd: szindikátusi szerződés).^[9]

Éppen ezért a szerződések tipizálásának jelentősége abban rejlik, hogy a kontraktusra alkalmazandó jog eldöntése céljából szükséges a megállapodásokat egy meghatározott szempontrendszer szerint megállapított kategóriákba besorolni. Egy szerződés típusának eldöntésénél nem a szerződő felek által adott elnevezés, és nem a felek szóhasználata a meghatározó, hanem a kontraktus tartalmából és fogalmi elemeiből kell kiindulnunk a Ptk. szerződésekre vonatkozó közös és speciális szabályai alapján.

A magánjogi szerződések nevesített és nevesítetlen megállapodásokra tudjuk bontani: *a nevesített szerződések közé a tipikus és atipikus, a nevesítetlenek közé a vegyes és a de facto innominát kontraktusok tartoznak.*^[10]

A tipikus nevesített szerződések azok, amelyek megtalálhatók a Polgári Törvénykönyv Negyedik rész (A kötelmi jog) III. címében (Egyes szerződések).

A XX. század végén Magyarországon jelentkező gazdasági és joggyakorlati változások hívták életre az *atipikus* – a Polgári Törvénykönyvben nevesített kontraktusoktól eltérő – szerződések csoportját. Ezekre a szerződéses jogviszonyokra jellemző, hogy:

[8] definition.actufinance.fr/contrat-atypique-264; www.rachatducredit.com/contrat-atypique.html

[9] Papp Tekla: *Atipikus szerződések*, Lectum Kiadó, Szeged, 2009. 9.

[10] Papp: *Atipikus szerződések...* 11-14.; Vörös Imre: *A nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*, I. Krim Bt., Budapest, 2004. 7.

- az atipikus megállapodásoknak általában nincs magyar elnevezésük, hanem idegen eredetű nevük van (pl.: lízingszerződés, franchise-szerződés, koncessziós szerződés, szindikátusi szerződés, licencia szerződés), vagy bonyolult, a jogviszony lényegét nem a legprecízebben kifejező megjelölések alatt lettek szabályozva (pl. konzorciós szerződés, mint a fogyasztói csoportban való részvételre irányuló megállapodás; timesharing-szerződés, mint az ingatlanok időben megosztott használati jogának megszerzésére irányuló szerződés);
- a magyar Polgári Törvénykönyv Egyes szerződések (Negyedik rész, III. cím) része nem rendelkezik az atipikus kontraktusokról, ezek nem sorolhatók az itt nevesített szerződéstípusokba. Megjegyzendő, hogy ez az ismérv viszonylagos: a Ptk. módosítása, újrakodifikálása e tekintetben új helyzetet teremt hatályba lépése után (lásd: az önálló kereskedelmi ügynöki szerződés vonatkozásában);
- az atipikus szerződések szabályainak kialakulásánál és kialakításánál fontos szerepe volt a külföldi gyakorlati és jogalkotási mintáknak, valamint a hazai szokásoknak (például a timesharing-szerződés üdülőszövetkezeti formára épülő konstrukciója). Egy évtized vagy akár néhány év alatt az így kialakult jogi konstrukciók letisztultak és jogi szabályozást nyertek;
- a szindikátusi, a konzorciós és a franchise-szerződés kivételével az atipikus szerződések törvényi (pl. koncessziós szerződés, önálló kereskedelmi ügynöki szerződés), kormányrendeleti (pl. üzleten kívüli kereskedés, távollévők között kötött szerződések) szinten vagy implementált nemzetközi egyezmények (pl. a faktoring és a lízing esetén) révén kodifikálva lettek, a licencia szerződés pedig sporadikusan jelenik meg néhány iparjogvédelmi jogszabályban;
- e megállapodások kapcsán az európai jogfejlődésben jogegységesítési törekvések figyelhetők meg (pl.: 85/577/EK irányelv az üzleten kívüli kereskedésről, 94/47/EK irányelv a timesharingről, 97/7/EK irányelv a távollévők között kötött szerződésekről), melyek az európai uniós jogharmonizáció által a magyar szabályozásban is tükröződnek;
- a Ptk. 200. § (1) bekezdése alapján, a típuszabadság értelmében – a jogszabályba ütközés tilalmának betartásával – ezen megállapodások tetszőleges tartalommal köthetők, és a szerződések általános szabályai (Ptk.; Negyedik rész; I. cím) rájuk is irányadók;
- bár az atipikus kontraktusok egy részénél (szindikátusi szerződés, franchise-szerződés, operatív lízingszerződés) nincs alakszerűségi előírás, másik részüket (önálló kereskedelmi ügynöki szerződés, timesharing-szerződés, koncessziós szerződés, faktoring-szerződés, pénzügyi lízingszerződés) pedig – jogszabályi rendelkezésnek megfelelően – írásba kell foglalni, a gyakorlat következetesen az írásbeliség mellett tör lándzsát: nem feltétlenül érvényességi kellékként, inkább biztonsági, bizonyíthatósági szerepe miatt;
- a részletes és pontos írásbeli megfogalmazásra törekvés vonta magával az általános szerződési feltételek alkalmazását és a blankettaszerződések használatát (például a licencia-, lízing és az önálló kereskedelmi ügynöki szerződéseknel);

- az atipikus szerződések egyik pólusán – szerződő félként – általában egy gazdálkodó szervezet,^[11] vagy a fogyasztóvédelmi törvény^[12] szerinti vállalkozás jelenik meg, de a forgalmi élet kiterjedtebbé és komplexebbé válásával a szerződéses jogviszony mindkét alanya is lehet gazdálkodó szervezet vagy vállalkozás (pl. távollévők között kötött szerződésnél, factoring-szerződésnél, franchise-szerződésnél);
- az atipikus megállapodások hosszabb távú piaci kapcsolatokat szabályoznak, így tartós jogviszonyra irányulnak általában (kivéve: távollévők között kötött szerződés, házaló kereskedés).

A csoportismérvek alapján jelenleg a szindikátusi szerződést, a távollévők között kötött szerződést (csomagküldő és elektronikai kereskedelem), az üzletlen kívül kötött szerződéseket (házaló kereskedés), az önálló kereskedelmi ügynöki szerződést, a timesharing-szerződést, a konzorciós szerződést, a koncessziós szerződést, a licencia szerződést, a franchise-szerződést, a lízingszerződést és a factoring-szerződést soroljuk az atipikusok közé.

A modern szerződések egy részének minősítésére vonatkozóan dolgozták ki a „vegyes szerződés” (*contractus mixtus*) kategóriát. Ebbe az osztályba azon megállapodások tartoznak, melyek több nevesített szerződés szolgáltatását többféle-képpen foglalják magukba:

- vagy *típus egyesítő* szerződésről van szó (pl. ajándékozással vegyes adásvétel), ahol más szerződések elemei vegyülnek, azaz nem állapítható meg, nem bontható szét, hogy melyik rendelkezés melyik szerződésből eredeztethető;
- vagy *típus kombinációs* szerződésről beszélünk (pl. színházi szerződés), ahol más szerződések ismérvei nem vegyülnek egymással, hanem szétválaszthatóan, azonosíthatóan keverednek egy új szerződésben;
- vagy teljesen *sajátos szolgáltatásra irányul* a szerződés (pl. a „házmesteri” tevékenység ellátására kötendő megállapodás), de más jellemzőiben nem nyújt specialitást, nem tér el a Ptk.-beli szerződésektől.

Az atipikus szerződések – aggálymentesen – *nem sorolhatók be a vegyes szerződések egyik alfajába sem*: az atipikus szerződések *önálló, sui generis megállapodás-csoportot* alkotnak, mivel a vegyes szerződések valamennyi típusát magukba olvasztják, vagy egyiket sem; tehát a vegyes szerződések és az atipikus szerződések nem azonos kategóriák: az atipikus csoport *több* (vegyes típusfajták ötvözése) *és más* (ugyanakkor e fajtákba való besorolhatatlanság).

A de facto innominát kontraktusok általában „Megállapodás” cím alatt jelennek meg, nem tartós jogviszonyt szabályoznak, hanem egyszeri (nem rendszeresen felmerülő) speciális jogügyletet fednek le. Az atipikus szerződésektől eltérően nincs elnevezésük, nem olyan elterjedtek, hanem egyedi, kivételes

[11] Ptk. 685. § c) pontja.

[12] 1997. évi CLV. tv. 2. § b) pont.

kontraktusok, normatív szabályozás nélkül. A Ptk. szerződésekre vonatkozó közös szabályainak analógia útján történt alkalmazásával rendezhető az innominát szerződésekből fakadó jogok és kötelezettségek.^[13]

Meglátásom szerint a gazdasági és társadalmi viszonyok változásai és a globalizáció eredményezte átalakulások a szerződések területén a de facto innominát kontraktusok irányából induló és a nevesített tipikus szerződések felé mutató fejlődést generálnak: a megelőzően még fel nem merült megállapodások először de facto innominát szerződésként tűnnek fel, majd rendszeressé válásukkal a vegyes (pl. befektetési szerződés) vagy az atipikus szerződések (pl. a fogyasztói csoport létrehozására és működtetésére irányuló konzorciós szerződés) közé sorolódnak, és végül – nem annyira gyakoriságuk, mint inkább – jogalkotói szándék folytán bekerülhetnek a Ptk.-ba.

III. FEJLŐDÉSI IRÁNYOK A SZERZŐDÉSI JOGBAN

1. Magyarország

Az atipikus szerződések csoportja nem lezárt, hanem egyre terebélyesedő kategória: véleményem szerint egy néhány éves megszilárdulási és meggyökerezési folyamat után az atipikus szerződések közé tartozik majd a kezelési szerződés (treatment contract, Behandlungsvertrag) és a merchandising-szerződés.^[14]

Megjelentek az atipikus és a vegyes szerződések közötti éles határvonalat „elmosó”, relativizáló, ún. ál-atipikus szerződések. Az „ál-atipikus” szerződések közé olyan kontraktusokat sorolok, amik a megállapodások *elnevezése és tartalmának megfogalmazása alapján azt a látszatot keltik, mintha az atipikus szerződések néhány csoportismérvének megfelelnek* (például az idegen eredetű név; színleg a Ptk. nevesített szerződési közé nem tartoznak; a külföldi gyakorlat szerepe magyarországi meghonosodásukban; a szerződések közös szabályainak alkalmazhatósága; főként gazdálkodó szervezetek közötti tartós jogviszony kialakítására köttetnek); valójában pedig vagy vegyes szerződésnek minősíthetők, vagy valamelyik nevesített szerződésnek feleltethetők meg. Ide sorolható például a disztribútori szerződés (amely főként adásvételi-szállítási láncolat),^[15] vagy a dealeri, outsourcing-, befektetési szerződések.^[16]

Megfigyelhető a vegyes szerződések alfajainak keveredése is, különösen a típuskombinációs és a sajátos szolgáltatásra irányuló altípusok vonatkozásában; a bírói gyakorlatban az alábbi variációk voltak „tetten érhetőek”:

[13] Lásd példaként LB Pfv. I/A. 20.446/2001.: szolgálmhoz közel álló, de haszonkölcsönnek nem minősíthető megállapodás kapcsán.

[14] Erről részletesen lásd Papp: *Atipikus szerződések...* 18–23.

[15] Erről részletesen lásd Papp Tekla: A disztribútori szerződés, *Gazdaság és Jog*, 2010/5. sz. 14–19.

[16] Erről részletesen lásd Papp: *Atipikus szerződések...* 23–25.

- határozott időre kötött, plakát kihelyezésére vonatkozó megbízási szerződéssel vegyes albérlési szerződés,^[17]
- parkolási rendszer bevezetésére, használatára és üzemeltetésére kötött kontraktus felhasználási, hasznobérlési elemeket is hordozó, a franchise-szerződéshez hasonló komplex jogviszonyt lefedő vegyes megállapodás.^[18]

A tipikus és az atipikus megállapodások csoportjai között pedig, átmeneti képződményként (vegyes szerződésként) ezek mixtúrája tűnt fel: így a számítógépes program (szoftver) hasznosítására köthető megállapodás, mely vállalkozási, bérlési, hasznobérlési és lízingszerződési elemeket is tartalmazhat.^[19]

A fentiekből is látható, hogy a szerződési jog a levert cölöpök (a tipizálási szempontok) között folyamatos, állandó alakulásban, változásban van.

2. Európában

Az Európai Unióban mind a jogtudomány, mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás törekszik egy koherens szerződési jog megalkotására. E tendencia érinti az atipikus szerződések körét is:

- a) az európai jogtudományban a Study és az Acquis Group által, az európai magánjog-egységesítési folyamat során kialakított közös referenciakeret vázlata (DCFR)^[20] már tartalmaz rendelkezéseket a franchise-, timesharing, az önálló kereskedelmi ügynöki, a kezelési szerződések és az elektronikus kereskedelem vonatkozásában;
- b) az uniós jogalkotás a maga közösségi eszközeivel, a maximum harmonizációt tűzve ki célul, egyrészt fogyasztóvédelmi (így a távollévők között kötött szerződések, az üzleten kívüli kereskedelem, a timesharing-szerződés kapcsán),^[21] másrészt versenyjogi szempontból (így az önálló kereskedelmi ügynöki, a licencia-, és a franchise-szerződések vonatkozásában)^[22] megalkotott normák révén, harmadrészt az intézményesített köz- és magántársulások (IPPP, Institutionalised Public-Private Partnership)^[23] szabályozása pedig a koncessziós és a szindikátusi szerződésekre van hatással;

[17] LB Pfv. XI. 20.314/2006. (BH 2007. 332.).

[18] SZIT-H-GJ-2008-89.

[19] FIT 5. Pf. 21. 373/2006/3.

[20] *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference*. sellier, Munich, 2008.

[21] Lásd: 97/7/EK irányelv, 2000/31/EK irányelv, 85/577/EKG irányelv, 2008/122/EK irányelv.

[22] Lásd: 772/2004/EK rendelet, 2000/C 291/01.

[23] Lásd: Európai Bizottság által 2008. február 5-én elfogadott „Interpretative Communication on the Application of Community Law on Public Procurement and Concessions to Institutionalised Public-Private Partnerships” (http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/ppp_en.htm)

- c) az Európai Bíróság gyakorlatában találunk döntéseket a szindikátusi,^[24] a távollévők között kötött^[25] szerződések, az üzleten kívüli kereskedés,^[26] az önálló kereskedelmi ügynöki,^[27] a timesharing-szerződés,^[28] a konzorciós,^[29] a koncessziós,^[30] a licencia-^[31] és a lízingszerződések^[32] kapcsán, elemezve e kontraktusok valamely jellemzőit, ismérveit.

IV. A JOGALKOTÓ VISZONYA AZ ATIPIKUS SZERZŐDÉSEKHEZ MAGYARORSZÁGON

Az atipikus szerződések szabályozására vonatkozóan több nézet is felvetődött:

- a) *abszorpció elmélet*: az egyes atipikus szerződéssel legtöbb hasonlóságot (főleg a lényeges szolgáltatások egyezőségét) felmutató Ptk.-beli nevesített szerződésre vonatkozó előírásokat, alkalmassá kell tenni az adott atipikus szerződés befogadására, „elnyelésére”;
- b) *a kombinációs elmélet*: egyfajta „lista” összeállítása (a szerződési tényállások és jogkövetkezmények koordinációja) abban a vonatkozásban, hogy az egyes atipikus szerződés különböző aspektusai, mely Ptk.-ban nevesített szerződések rendelkezései szerint bírálhatóak el;
- c) *analogikus elmélet*: a Polgári Törvénykönyv szerződéseket érintő általános szabályainak analógia útján történő alkalmazása az atipikus szerződésekre;
- d) *kreációs elmélet*: az atipikus szerződések Ptk.-ba illeszthetőségének komplikáltsága miatt külön jogszabályok alkotásával kell e jogterületet kodifikálni a szerződés céljának és a felek érdekeinek leginkább megfelelően. (Az atipikus szerződésekkel kapcsolatos jogalkotás jelenleg ez utóbbi elméletet követi.)

1. A Szakértői javaslat

A magyar Polgári Törvénykönyv – jelenleg is tartó – újrakodifikálása során az atipikus szerződések kódexen belüli szabályozásának problematikus volta előtérbe került: az új Polgári Törvénykönyv közzétett koncepciójában^[33] az egyes részek indokolása is ellentétes volt egymással. *Beilleszthetőnek* tartom – a jelenlegi rendelkezések rugalmasabbá tételével – a távollévők között kötött szerződést

[24] C-129/04.

[25] C-336/03.

[26] C-441/04.

[27] C-1/06, C-3/04.

[28] C-73/04.

[29] C-287/03.

[30] C-324/07, C-410/04.

[31] C-533/07

[32] C-137/08.

[33] *Magyar Közlöny* 2002. január 31./15. szám/II. kötet.

a speciális szerződéskötések közé, az üzleten kívüli kereskedést az adásvétel különös nemeibe, az önálló kereskedelmi ügynöki szerződést speciális megbízásként, a faktoring-szerződést az engedményezés és a pénzügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos szerződések szabályaiba. A timesharing elhelyezése után (dologi vagy kötelmi joghoz tartozó-e) kódexekbe foglalható. *Átgondolást érdemel* a koncessziós szerződés és a franchise-szerződés hasznosítási kontraktusokon belüli, valamint a lízingszerződés (a két alaptípus: a pénzügyi lízing és az operatív lízing alapján) a pénz, illetve a használati kötelmeken belüli kodifikálása. Meglátásom szerint *nem szabályozható* a konzorciós és a szindikátusi szerződés a Ptk.-ban.

A Ptk.-javaslat^[34] a korábbi koncepcióhoz képest visszalépést jelentett az atipikus szerződések Polgári Törvénykönyvbe adaptálásával kapcsolatban: e könyvben szereplő szerződések közül csak kettő volt fellelhető a normaszövegben. Az engedményezés fogalma (5:167. § „A jogosult (engedményező) a kötelezettel szemben fennálló, vagy jövőbeli, vagy feltételes keletkező követelését szerződéssel másra (engedményes) átruházhatja”) implicite magában foglalja a faktoring-szerződés kategóriáját, azonban a koncepciónak a faktoring-szerződés jellemzőire vonatkozó kitételei már nem jelennek meg a normaszövegben. Az önálló kereskedelmi ügynöki szerződés viszont szabályozásra került a Ptk.-javaslatban; lásd: 5:289. § Az ügynöki szerződés, 5:96. § Az üzletszerzői szerződés, 5:310. § A biztosítási és lakás-takarékpénztári üzletszerzés sajátosságai.

A Szakértői Javaslat^[35] a monista elven felépülő törvénykönyv mellett foglal állást azzal az indokkal, hogy az üzleti életben alkalmazott szerződéseknek nincsenek olyan sajátosságaik, melyek külön jogi rendelkezést tennének szükségessé. A Javaslat – a faktoring -, lízing- és a franchise- szerződések tekintetében – a megfelelő típusalkotó mag hiányában nem szabályozza ezen atipikus szerződéseket, hanem – saját bevallása szerint – a meglévő szerződési jogot teszi alkalmassá az esetleg felmerülő jogi problémák megoldására. A 2006-os Ptk.-javaslattal megegyezően a 2008-as Szakértői Javaslat az engedményezés (5:176. §, 5:177. §) faktoring-szerződésre alkalmazását lehetővé teszi, valamint rendezi az ügynöki szerződés szabályait (5:308 – 5:315. §§) és az üzletszerzői kontraktus előírásait (5:316 – 5:331. §§).

A Szakértői Javaslattal kapcsolatban a fentebb ismertetett véleményemet az atipikus szerződések kódexekbe foglalására vonatkozóan fenntartom és a szabályozási igényt Fürst László időtálló gondolataival^[36] támasztom alá: „A gazdasági élet a magánjogtól azt várja, hogy az érdekkielégítés fejlődési folyamatát biztosítsa. A magánjog szabályainak tehát tekintettel kell lenniük arra, hogy gazdasági energiák átalakulásai során minden egyes fejlődési fázis a következő fázis csíráját, a következő fázis létesítésére irányuló tendenciát hord magában. Az érdekvédelem feladata már nem a visszaterelés, hanem az előmozdítás. Az emberek nemcsak szerzett jogaik védelmét keresik, hanem segítségre van

[34] 2006. dec. 31.

[35] *Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez*, szerk.: Vékás Lajos, Complex, Budapest, 2008.

[36] *A magánjog szerkezete*, Grill K. Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1934. 219–220.

szükségük jogaik megszerzésénél is. A magánjognak tehát a szerzett érdeklés-konzerválásával legalább is egyenlő fontossága feladata az érdeklés-konzerválásnak, a javak forgalmának irányítása.”

2. A 2009. évi CXX. törvény

Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium által kidolgozott, azonban hatályba nem lépett Ptk. (2009. évi CXX. tv.) a megbízási típusú szerződések közé helyezi az önálló kereskedelmi ügynöki szerződést üzletszerzői szerződés elnevezéssel,^[37] a lízingszerződést^[38] és a faktoring szerződést^[39] pedig a pénz- és hiteljogviszonyok között szabályozza.

Elhibázottnak vélem a lízing- és a faktoring szerződés egyoldalú, a pénzkötelmek közé való besorolását,^[40] rendszertani elhelyezését, hiszen a lízingszerződésben a hitel ismérvei mellett az adásvétel (részletvétel) és a bérlet elemei dominálnak,^[41] valamint a faktoring szerződés a felek szándékától és céljától függően a visszerthes engedményezés, az adásvétel, a tartozásátvállalás jellemzőit is magán hordja a hitel- és kölcsönszerződési jellegén kívül.^[42]

A lízingszerződés szabályozása kapcsán – a teljesség igénye nélkül – a következő problémák körvonalazódnak:

- a lízingszerződés fogalmi meghatározása^[43] expressis verbis csak az operatív, pénzügyi és a revolving lízingtípusokra alkalmazható a többi lízingfajta^[44] nem;
- a kialakult gyakorlattal^[45] ellentétben a törvény csak a pénzügyi lízingnél terheli a lízingbe vevőre a kárveszély viselését^[46];
- a lízingdíjra vonatkozó rendelkezések^[47] a lízingdíj összetevőit nem tisztázzák, viszont a jogszabályi megfogalmazás a bérleti díjhoz közelíti azt (a pénz- és hiteljogviszonyok között elhelyezve!), nem figyelembe véve a bírói gyakorlat^[48] erre vonatkozóan kialakított útmutatását (lízingdíj = meghatározott időre szóló használat díja + a hitel törlesztése + a lízingtárgy tulajdonjoga megszerzésének ellenértéke);

[37] 5:278-5:289. §§.

[38] 5:359-5:366. §§.

[39] 5:367-5:373. §§.

[40] Ezt az álláspontot fogalmazta meg Szentiványi Iván is Az összevont pénz- és hiteljogviszonyok az új Ptk.-ban, *Gazdaság és Jog*, 2010/7-8. sz. 21. című tanulmányában.

[41] Papp: *Atipikus szerződések...*163.

[42] SZIT Gf. I. 30.511/2003. (BH 2005. 72.), GYIT Gf. II. 20.281/2005/4. (BDT 2006. 47.).

[43] 5:359. § (1) bek.

[44] Lásd Papp: *Atipikus szerződések...* 158-161.

[45] FIT-H-PJ-2008-659.; Papp: *Atipikus szerződések...* 169.

[46] 5:360. § (2) bek.

[47] 5:364. §.

[48] BH 1996. 5.; BDT 2007. 1666.

- viszontlízing esetén a lízingbe vevő az allízingelő magatartásáért sajátjaként kell, hogy feleljen úgy, hogy az ellenőrzési jog a lízingbe adót illeti meg (egy allízing-láncolat esetén is)^[49];
- a kontraktus antiszinallagmatikus jellegét megerősítve a rendkívüli felmondás jogát csak a lízingbe adónak biztosítja a jogszabály,^[50] megvonva a lízingbe vevőtől az azonnali hatályú felmondás jogát még a lízingbe adó szerződésszegésének (például a lízingbe vevő használati joggyakorlását akadályozó ellenőrzés) esetére is.

A lízingszerződéshez hasonlóan a faktoring-szerződésre vonatkozó előírások is sematizmust, típus- és funkciószűkítést mutatnak:

- a szerződési fogalom kifejezetten a valódi és nyílt faktoringfajtákra koncentrálnak;^[51]
- a követelés átengedése nem, csak az átruházása lehet a megállapodás közvetlen tárgya;^[52]
- a kinnlevőségek beszedése nem lesz a faktor kötelezettsége ellentétben az UNIDROIT-egyezményt (a nemzetközi követelésvételtől) implementáló 1997. évi LXXXV. törvénnyel;
- a faktor del credere felelősségének megfogalmazása ellentmondásos (az 5:367. § szerint kötelező, az 5:370. § (2) bekezdése alapján pedig külön díj ellenében vállalható);
- a faktorálót az eddigi gyakorlat szerinti jogszatosság helyett^[53]/mellett (lásd 5:370. § (2) bekezdés 2. fordulata) kezesi felelősség fogja terhelni a kötelezett teljesítéséért (feltehetően az engedményezés szabályainak alkalmazhatósága^[54] következtében).

Az önálló kereskedelmi ügynöki szerződéssel kapcsolatban pedig, a 2009. évi CXX. törvény nem mindig volt tekintettel a 86/653/EGK irányelvet implementáló 2000. évi CXVII. törvény kögens rendelkezéseire.^[55]

A 2009. évi CXX. törvényen – az atipikus szerződések vonatkozásában – összességében az átgondolt koncepció hiánya, a lobbierő érdekek érvényesülése és az ad hoc megfogalmazások érzékelhetők.

[49] 5:362. §, 5:366. §.

[50] 5:365. § (2) bek.

[51] 5:367. §, 5:371. §; a faktoring típusokra lásd Papp: Atipikus szerződések... 177-178.

[52] 5:367. §, 5:368. § (2) bek., 5:369. §.

[53] SZIT Gf. I. 30. 511/2003. (BH 2005. 72.).

[54] 5:373. §.

[55] Pl. 5:285. § (1) bek.: a törvényinél rövidebb felmondási idő tilalma; 5:281. § (1) bek.: szűkebb körű érdekefigyelembevételi kötelezettség; az önálló kereskedelmi ügynök által megbízója számára teremthető versenyhelyeztetel kapcsolatos kötelezettségek hiánya; az inkasszójutalék hiánya etc. Részletesen lásd Papp: *Atipikus szerződések*...67-83.

Úgy vélem, mindenképpen szükség van az atipikus szerződésekhez befogadókban, rugalmasabban viszonyuló új Polgári Törvénykönyvre, mert az üzleti és a mindennapi életben gyakran előforduló szerződések közül több lesz a kódexen kívüli, mint a kódexen belüli: „Die Zahl der nicht kodifizierten, praktisch jedoch äusserst bedeutsamen, Vertragstypen ist heute Legion.”^[56] Meglátásom szerint erőteljes igény fogalmazódott meg – és nemcsak az atipikus kontraktusok tekintetében – egy átgondolt, megalapozott, koncepciózus és időtálló Polgári Törvénykönyv megalkotására, mely csak kiérlelt, időigényes munkával valósítható meg, Széchenyi István intelmének megszívlelésével: „A legnagyobb hiba hozni egy törvényt és visszavonhatatlanul szentesíteni – mielőtt az egész compendiumot praktikusán jónak nem találják.”^[57]

[56] Stoffels: *i. m.* 1.

[57] Széchenyi István: *Napló*, Gondolat, 1982. 724.

I. ÉVFOLYAM
2009 • 1

- CS. KISS LAJOS | Köszöntő
- LENKOVICS BARNABÁS | Alkotmányozás és kodifikálás
- SZEGEDI ANDRÁS | A törzstőkeminimum dogmája a magyar társasági jogban
- RIGÓ ANETT | Szuverenitás problémák az Európai Unióban
- SZILÁGYI PÉTER | Szuverenitás, globalizáció, európaizálódás
- EGRESI KATALIN | Concha Győző konzervatív állameszméje
- GYÓRY CSABA | Egy pragmatikus idealista: John Braithwaite
- HORVÁTH BARNA | Mezőtörvény és jogi mező I.
- TAKÁCS PÉTER | Elfeledett „Jogtudomány”
- VIGH EDIT | Jogelmélet és jogrendszerkutatás
- BIHARI MIHÁLY | A győri jogászképzés évfordulójára

JOG- ÉS POLITIKATUDOMÁNYI FOLYÓIRAT

JOG • ÁLLAM • POLITIKA